

בנין ועקב

על פרשת השבוע

'מדבר שקר תרחק'

מבטיח לעמוד בדיבורו שלא להיכשל עוד בדבר אחד זה, אפילו אם זה יהיה לו קשה מאד.

אמר לו החכם, תפסיק להגיד שקר, ובזכות זה תזכה לתשובה שלימה ותתקבל תשובתך בשמים. ענה הרשע, שבאמת הוא דבר הקשה לו ביותר, אך כיון שכבר הבטיח, הוא יעמוד בדיבורו ולא ישקר יותר, אך כמובן שאר העבירות הוא ימשיך לעשות כמו עד עתה.

אמנם בפעם הבא כשרצה לגזול ממישהו, הוא עשה חשבון, מה אני יעשה אם יתפסו אותי, אם אודה על האמת שגזלתי, יתלו אותי ויהרגוני, ואם אכחיש לומר שלא גזלתי, אעבור בזה על הבטחתי שלא לשקר, ולכן נמנע ולא גזל עוד שום דבר.

פעם אחת נתן לו המלך פקדון כלי שישמור עליו, ובתוך הכלי היה הרבה כסף וזהב, וכמעט לא היה יכול להתאפק מלגזלו, אמנם מיד נזכר שהמלך יתבע ממנו בחזרה את הפקדון, והעצה היחידה שיהיה לו אז להינצל, הוא שישבע על שקר שהכלי נגנב ממנו, אמנם בזה יעבור על הבטחתי שלא לשקר עוד,

בפרשתו כתיב (שמות כג, ז), **מדבר שקר תרחק**. ויש להבין מהו הלשון 'תרחק', הרי יש איסור גמור להוציא דבר שקר מפיו, ואם כן היה צריך להיות לשון הפסוק, 'תיזהר' מדבר שקר, או אל תאמר שקר, ומהו הלשון מדבר שקר 'תרחק'. הרי לא מצינו בשום עבירה נוספת בכל התורה שיהיה כתוב לשון כזה, 'תרחק', ויש להבין מה נשתנה איסור השקר מכל איסורי התורה, שהתורה מזהירה על זה במיוחד, שיש 'להתרחק' מאמירת דבר שקר.

מעשה ברשע גמור שנהפך לבעל תשובה גמור בזכות הקבלה שלא לשקר עוד

ואפשר לבאר על פי המסופר בספר **חסידיים** (סימן תרמז), שפעם אחת היה רשע גדול שעבר על כל העבירות האמורות בתורה, אפילו על החמורות שבחמורות. פעם אחת נתעורר בהרהור תשובה, והלך להחכם, ואמר לו שאינו יכול לפרוש מכל עבירותיו שהוא עובר עליהם בקביעות רח"ל, והוא מסכים לעשות תשובה רק על דבר אחד בלבד, וביקש מהחכם שיאמר לו איזה דבר לבחור לעשות על זה תשובה, והוא

ולכן נמנע ולא גזל. וכן על זה הדרך היה מוכרח לעזוב את כל עבירותיו כדי שלא יבוא לשקר, עד שבסופו של דבר הוא הפך לבעל תשובה גמור מכח הקבלה שקיבל על עצמו שלא לשקר.^א

קיום כל התורה כולה תלוי בענין האמת והשקר

ועפי"ז מובן שפיר למה דוקא על איסור שקר אומרת התורה 'תרחק', כיון שבזה תלוי קיום כל התורה כולה, דעל ידי שהאדם מתרחק לגמרי שלא להוציא דבר שקר מפיו, ממילא

הוא כבר מוכרח להתרחק גם משאר העבירות שבתורה, כדי שלא יבוא לשקר.

פעם סיפר הגה"צ רבי בנימין רבינוביץ זצוק"ל האדמו"ר ממשכנות הרועים סיפור הנ"ל, והרבי הוסיף ואמר, שהוא בדק את הדבר במשך כל השנים, ונכח לראות, שאכן כל איש שנזהר להתרחק לגמרי מהשקר, ממילא זה השפיע על כל התנהגותו שיהיה כראוי וכנכון. לעומת זה האיש שנכשל בשקר תמיד, זה השפיע על כל הנהגתו שיהיה לרעה.

כל הנהגת האדם תלוי

לפי מדרגתו בענין האמת והשקר

אמת תמיד, ממילא הוא זוכה להתקרב להשי"ת.

ועפי"ז ביאר הרבי ממשכנות הרועים זצוק"ל, הטעם שאכן תלוי כל הנהגת האדם בענין האמת והשקר, אדם הנזהר תמיד לומר אמת, משתנה כל הנהגתו

ויש עוד ביאור בפסוק מדבר שקר 'תרחק' מהרבי ר' זושא זצוק"ל, שפירש כך, 'מדבר שקר', על ידי שהאדם אומר שקר, 'תרחק' - הוא מתרחק על ידי זה מהשי"ת. ומידה טובה מרובה, על ידי שהאדם מתרחק מהשקר ודובר

א. ורואים מזה גודל כח התשובה, שאפילו בעל עבירה גדול שעבר על כל העבירות החמורות, זכה בסוף לעשות תשובה על ידי דבר קל שקיבל על עצמו. וקל וחומר לדין שבודאי אנו מסוגלים לזכות לתשובה שלימה ואמיתית.

ועיין בפלא יועץ (ערך שקר) שהביא גם כן את הסיפור בקיצור נמרץ: 'מעשה שהיה באחד שהיה עושה כל עבירות שבעולם, ובא לפני החכם שיורה לו דרך תשובה. והיתה תשובתו שיזהר בתכלית הזהירות ויתרחק מדבר שקר, ובזה נעשה בעל תשובה גמור, כי משך ידו מכל רע כדי שלא להצטרך לשקר, ואם לא ישקר יבוש ויכלם. נמצא האמת יסוד בנין, המחזיק בו ימצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם'.

שהדובר שקר אין לו לא תורה ולא עבודה ולא מידות טובות.

וזהו **תתן אמת ליעקב**, יעקב הוא מידת התפארת (תיקו"ז יח.), ובמידת התפארת תלויים כל הששה מידות, חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד, כי מידת התפארת הוא הממוצע של מידות חסד וגבורה, וכמו כן המידות נצח הוד יסוד תלויים בתפארת, כדאיתא בזה"ק (שם יז.) "תפארת גופא", האדם יכול לחיות ולהתקיים בלי ידים או בלי רגליים ח"ו, אמנם בלי גוף אין האדם יכול להתקיים אפילו רגע אחד. כמו כן מידת התפארת הנקרא 'גופא', תלויים בו כל המידות כולם, ואינם יכולים להתקיים בלעדה.

וזהו **תתן אמת ליעקב**, מי שיש לו מידת האמת, זוכה לבחינת יעקב - מידת התפארת שבו תלויים כל המידות, וממילא הוא זוכה לכל המידות טובות. ע"כ מדברי קדשו של האדמו"ר ממשכנות הרועים זצוק"ל.

דובר שקרים לא יכון לנגד עיני

אמנם עדיין יש להבין זה גופא, למה תלוי ענין ההתקרבות להשי"ת וההתרחקות מה', דוקא בענין השקר, שהאומר שקר 'תרחק' - מתרחק מה', והאומר אמת זוכה להתקרב אל ה'.

והביאור בזה על פי מה שאמרו חז"ל (שבת נה.) חותמו של הקב"ה אמת, והיינו שכביכול זהו מהותו של הקב"ה - אמת,

לטובה, ולהיפך, אדם הנכשל בשקר, משתנה כל הנהגתו לרעה. כי מי שהוא דובר אמת תמיד וזוכה עי"ז להתקרב אל ה', במילא יש לו כלי זיין איך להילחם עם היצר, כי כח הקדושה זהו הכלי זיין החזק ביותר נגד היצה"ר, ולכן האדם שזוכה להתרחק מהשקר, ועי"ז להתקרב אל ה' ולזכות לקדושה, אין היצר יכול להתגבר על כלי זיינו החזק, וממילא משתנה כל הנהגתו לטובה. לעומת זה מי שנכשל בשקר, מתרחק מהשי"ת, וממילא אין לו כלי זיין איך להילחם עם יצרו הרע, ולכן הוא נלכד ברשתו של היצר, וממילא משתנה כל הנהגתו לרעה.²

והוסיף הרבי, שכמו כן מי שזהיר להיות תמיד דובר אמת בפיו, זוכה לתורה הקדושה, שהרי כתיב (מיכה ז, כ) **תתן אמת ליעקב**, וידוע שיעקב אבינו רומז על התורה, כמו שנאמר (בראשית כה, כז) **ויעקב איש תם יושב אהלים**. וזהו **תתן אמת - ליעקב**, מי שהוא דבוק למידת האמת, זוכה להתורה שהוא מידתו של יעקב אבינו.

הדבוק במידת האמת זוכה לכל המידות טובות

וכמו כן מי שהוא דבוק במידת האמת, זוכה להתקרב להשי"ת, וממילא יש לו כל המידות טובות. לעומת זה מי שהוא דובר שקרים, מתרחק מהשי"ת, וממילא הוא נשאר במידותיו הרעות, נמצא

2. ב'יקלם' אמרו שהשקרן חמור מאד עוד יותר מגנב וגזלן, הגנב גונב רק בלילה, הגזלן גוזל רק כשאינן אנשים רבים היכולים להתגבר כנגדו, ואילו השקרן משקר בכל רגע שעולה ברצונו לשקר.

המהות של עולם הבא הוא, צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, אמנם מי שהוא נכלל בכת שקרים, הוא מרוחק לגמרי מכל המהות של העולם הבא, שהרי אינו מקבל פני השכינה, נמצא שאינו זוכה ליהנות מזיו השכינה. וזהו מדבר שקר 'תרחק', על ידי השקר נעשה האדם מרוחק מהשי"ת לגמרי, בין בעולם הזה ובין בעולם הבא.

בני אדם מרחקים וממאסים באדם הרגיל לדבר שקרים

ובאמת על ידי השקר נעשה האדם מרוחק לא רק מהשי"ת, רק גם כל האנשים מרחקים ומתעבים אותו, וכמו שכתב **הקדושת לוי** (פרשת בראשית): "האדם שהוא שקרן, אינו יכול לעסוק אפילו בזה העולם בעסקי העולם הזה, כי מי שהוא שקרן אינם רוצים לעשות עמו אפילו משא ומתן, ולדבר עמו. ובאמת בשאר מצות אפילו כשאדם אינו מקיים חס וחלילה, אף על פי כן יכול לעסוק בעסקי זה העולם".¹

וכן כתב מרן **החפץ חיים בספרו שפת תמים** (פרק ו): "מי שיש בו מידה רעה זו, הוא חרפת אדם ובזוי עם לעיני הכל, שדרך הוא שיתגלו שקריו, וקונה שם רע לעצמו שהוא "שקרן" ואין בפיהו נכונה".

ולכן דוקא מי שהוא דבוק למהותו של הקב"ה, ודובר תמיד אמת, הוא יכול להתקרב להשי"ת, לעומת זה מי שהוא דובר שקר, שהוא כביכול ההיפך ממהותו של הקב"ה, המציאות הוא שהוא מתרחק מהשי"ת בריחוק גמור, וכמו שנאמר (תהלים קא, ז), **דובר שקרים לא יכון לנגד עיני**, ורואים מזה שהקב"ה בכבודו ובעצמו אומר, שהדובר שקרים נעשה במציאות מרוחק ממני, וכביכול אני לא מסוגל להביט עליו - לא יכון לנגד עיני.

כת שקרים אינם זוכים לקבל פני שכינה

וזהו **מדבר שקר 'תרחק'**, בזה שהאדם מוציא דבר שקר מפיו, במילא **תרחק** - הוא מתרחק במציאות מהשי"ת, ולא יכון לנגד עיניו. ודבר זה אינו רק בהיות האדם בעולם הזה, רק אפילו בעולותו לעולם העליון לאחר מאה ועשרים, הוא נשאר רחוק ומרוחק מהשי"ת, וכמו שאמרו **חז"ל** (סוטה מב.), ארבע כיתות אין מקבלות פני השכינה, ואחד מהם הוא כת שקרים. ונמצא שהוא גרוע מאכילת טריפות וכדו', שעל זה לא מצינו עונש כזה, שאינו זוכה לקבל פני השכינה, ואילו על הדובר שקרים אמרו **חז"ל** בפירוש, שאינו זוכה לקבל פני השכינה.

והנה מבואר **בחז"ל** (ברכות יז.) שכל

ג. ועיין שם בהמשך דבריו הקדושים: 'ובאמת למה כן, שבלא אמת אינו יכול לעסוק אפילו בעסק העולם הזה, ולא כן בשאר מצות. הכלל, כי האמת הוא מדריגה גדולה ואינו בא בנקל, ואם היה באפשרי לעולם להתקיים בלא האמת, לא היה האדם מעורר עצמו לבא אל האמת, ולא היה עושה שום דבר לבא אל מדריגת האמת, ולזה עשה השם יתברך שבלא אמת לא יכול להתקיים אפילו בעסקי העולם הזה, בכדי שעל ידי זה יעורר עצמו לבא אל האמת בעבודת הבורא יתברך'.

ההרחקות שעושים מן השקר הוא מדאורייתא

וכמובן שתיבת 'תרחק' הוא גם כפשוטו, שיש להתרחק לגמרי ממידת השקר בכל מיני ריחוק, והיו צדיקים שהתרחקו אפילו מאבק דאבק של שקר. וכתב השם משמואל (פרשת צו) שאביו בעל האבני נזר, אמר בשם הרה"ק הרבי רבי בונים מפרשיסחא, שכל ההרחקות שעושים בשאר העבירות, הם רק מדרבנן שעשו הרחקה וגדר ומשמרת שלא יבוא לידי עבירה, אמנם בעבירת השקר גם עצם ההרחקות הוא דאורייתא, שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב, מדבר שקר "תרחק".

והחינוך (מצוה עד) כתב: "ועל כן הזהירנו התורה להרחיק מן השקר הרבה, כמו שכתוב 'מדבר שקר תרחק', והנה הזכירה בו לשון 'ריחוק' לרוב מיאוסו, מה שלא הזכירה כן בכל שאר האזהרות, ומצד הריחוק הזהירנו שלא נטה אוזננו כלל לשום דבר שנחשוב שהוא שקר, ואף על פי שאין אנו יודעין בבריא שיהא אותו הדבר שקר, וכעין מה שאמרו ז"ל (חולין מד:), הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו".

וכתב רבינו יונה בספרו שערי תשובה (שער ג, קפא), שצריכים להתרחק אפילו משקר שאין לו מזה שום תועלת, ואינו מפסיד בשקר זה לשום אדם, מכל מקום יש להתרחק לגמרי אפילו משקר כזה^ד.

חז"ל התירו רק 'לשנות' לצורך מצוה ולא 'לשקר' ח"ו

והגם שידוע שמותר לשנות מפני השלום (יבמות סה:), וביותר מזה אמרו חז"ל (ב"מ כג:), שאפילו רבנן רגילים לשנות דבריהם בשלשה דברים, במסכת בפוריא ובאושפיזא. אך כבר כתב הסיידורו של שבת (ח"א שורש א ענף ד) שבדוקא דקדקו חז"ל לומר בכל זה 'משנין' מפני השלום, רבנן 'משנין' מילייהו, ולא כתבו ח"ו שום פעם 'משקרים', כי אין שום היתר לשקר ממש בשום אופן שהוא, כי חותמו של הקב"ה אמת, וחלילה להתרחק ממהותו של הקב"ה^ה ולהוציא דבר שקר מפיו.

רק כשיש צורך של דרכי שלום וכדומה, הותר 'לשנות' את הדיבורים באופן שיהיה משתמע לתרי אפי, והוא ימשיך לכוון על האמת והשומע יטעה לומר

ד. וזה לשונו של רבינו יונה בספרו שערי תשובה: 'המשקר בסיפור הדברים אשר שמע ומחליף קצתם במתכוין, ואין לו תועלת בשקריו ולא הפסד לזולתו, אבל כה משפטו מאהבתו שקר מדבר צדק סלה, ופעמים שהוא בודה מלבו סיפור הדברים כולו. והאיש הזה יקל ענשו מצד אחד, על כי אין הפסד לאיש בשקריו ופחזותו, אבל גדול מאד ענשו ב'עו פניו' ואהבת השקר, ויכבד עונו, כי יאהבהו לבלי תועלת. ואמר שלמה עליו השלום (משלי ו, ט): "יפיח כזבים עד שקר", פירושו, אם תראה אדם אשר יפיח כזבים בשיחתו וסיפור דבריו, תדע כי תביאהו המידה הזאת להעיד שקר באחיו ולענות בו סרה, אחרי אהבתו השקר'.

ה. עיין במסילת ישרים (פרק יא): 'וחכמים זכרונם לברכה אמרו (שבת נה), חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת. ובודאי שאם האמת הוא מה שבחר בו הקדוש ברוך הוא לקחתו לחותם לו, כמה יהיה הפכו מתועב לפניו. והזהיר הקדוש ברוך הוא על האמת אזהרה רבה ואמר (זכריה ח), 'דברו אמת איש את רעהו'.

את העולם, וכמו שכתוב **במשנה** בפרקי אבות (פ"א משנה יח), על שלשה דברים העולם עומד, על הדין **'ועל האמת'** ועל השלום.

שהוא מתכוין לומר ההיפך מזה, אבל לשקר ממש אין שום היתר בשום מצב ובשום אופן שהוא.

אופן עבודת קניית האמת

מדבר שקר 'תרחיק' - להזהיר גדולים על הקטנים

עוד יש לבאר הפסוק **מדבר שקר תרחק** בדרך רמז, שהוא הוראה להאבות, שירחקו את בניהם מדבר שקר, ועל דרך שאמרו חז"ל בכמה מקומות (יבמות קיד. ועוד), "להזהיר גדולים על הקטנים". ולפי"ז כך הוא כוונת הפסוק, **מדבר שקר "תרחיק"**, והוא אזהרה לגדולים, שירחקו את הקטנים מדבר שקר.

הטעם שאנשים מזלזלים באיסור השקר מפני שלא הורגלו מקטנותם להתרחק מן השקר

וזהו גם העצה המוכחרת ביותר איך לקנות את האמת. דהנה עיקר הטעם והסיבה שאנשים מזלזלים כל כך

והדבר מובן מאליו שאין זה עבודה קלה להתרחק לגמרי ממידת השקר ולאחוז לגמרי במידת האמת, וכמו שנאמר (משלי כג, כג) **אמת קנה**, צריכים לקנות את האמת בקנין גמור עד שזוכים להשיגה! וידוע מה שאמר הרה"ק **רבי פנחס מקוריץ** זצוק"ל, שלקח לו י"ג שנים להשיג מידה זו, שש שנים לקח לו לעזוב לגמרי את השקר, ועוד שבע שנים לקח לו לקנות את האמת! וכן אמר הרה"ק **מבוטשאטש** זצוק"ל, שאפילו האיש המוצלח ביותר, אינו יכול לתקן את מידותיו בפחות משבע שנים.

וממילא יש לנו לדעת שאכן זה עבודה שלימה וזה לוקח זמן רב, אי אפשר לרכוש את זה בפעם אחת רק בעבודה עקבית לאט לאט, אך בסוף זוכים להשיגה בעזה השי"ת, ועי"ז זוכים להעמיד

1. עיין בשפת אמת בפרשתן: 'כי בעולם הזה קשה להשיג האמת, דהוא עלמא דשיקרא, כמו שאמרו במדרש בראשית, אמת אמר אל יברא כו', ותשלך אמת ארצה, ע"ש. פירוש, שאם היה האמת מתגלה, לא היה קיום העולם, שהכל היה מתבטל במציאות אל אחד האמת, ולכן נקרא עלמא דשיקרא. וכאשר שמעתי מפי מו"ז ז"ל [בעל החידושי הרי"ם], כי נקרא 'עולם' על שם ההעלם כו' שעל ידי ההעלם יש מציאות לעולם, לכן הושלך אמת ארצה להיות האמת נסתר ונעלם בחשכת הגשמיות והטבע. אכן לבני ישראל ניתן האמת על ידי התורה, כמו שנאמר מגיד דבריו ליעקב, שהיא הנהגה האמתית הפנימיות, ולכן אי אפשר לזכות למשפט אמת, רק בכח התורה.
2. וכן ידוע על תלמידו הרה"ק רבי רפאל מבערשיד זצוק"ל שהיה דבוק מאד במידת האמת. וידוע שהסתלקותו היתה מתוך דבקותו במידת האמת. כי בגלל מעשה שהיה, נתבקש לעת זקנותו להעיד עדות בעניינו של יהודי מסויים, שאם היה מעיד את האמת כפי שהיא, היה נכשל במסירת יהודי למלכות, אך מצד שני לא היה מסוגל להוציא דבר שקר מפיו, אחרי הרבה שנים ארוכות שנזהר בזה בכל התוקף, וביקש מהשי"ת שיטול את נשמתו, כדי שלא יצטרך להוציא דבר שקר מפיו, והקב"ה מילא רצון צדיק, ונסתלק לעולמו יום אחד לפני המשפט. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

לאוזני כולם, "אני עשיתי את המעשה קונדס".

ובפרט שהוא חושש מהעונש הכבד במיוחד שהמלמד יעניש אותו כעת, כדי שכל חברי הכיתה ישמעו וייראו שלא לעשות עוד מעשה נבלה כזה. ומשום כל זה אין הילד עומד בנסיון, וכשמגיע תורו והמלמד שואל אותו, אם הוא עשה את העוולה, הוא אפילו לא מודה במקצת, למחצה לשליש ולרביע, רק הוא כופר ומכחיש הכל, ואומר בפה מלא, לא הייתי מעורב כלל וכלל בכל הענין.

וכשנדמה להילד שאכן החוטא נשכר חלילה, הנה אף אחד לא הצליח לתפוס אותי, אזי עבירה גוררת עבירה, הוא ממשיך במעשה הילדות שלו, והוא הולך ומתרגל לשקר ולהכחיש ולכזב. עד שמרוב הרגלו, הוא מתחיל לשקר אפילו כשאין לו צורך הכרחי לזה כלל.

צריכים להרחיק את הקטנים מדבר שקר, כדי שהשקר לא יהיה נדמה בעיניהם כהיתר

וכל זה גורם שאפילו אחר כך כשנעשה בר מצוה, ואפילו לאחר נישואיו, הוא ממשיך בשקריו וכזביו, כיון שכבר התרגל לכך מנעוריו, וכבר נשתרש בחטא, ואינו מועיל לו שום דברי מוסר ותוכחה שהוא שומע על חומר האיסור להוציא דבר שקר מפיו, כיון שבמוחו נחקק לו כבר כל ענין השקר כהיתר גמור, וכמו

באיסור השקר^ח, הוא מפני שנתרגלו לכך מקטנותם. דהנה דרך הילדים והנערים הוא, לעסוק במעשה קטנות ושובבות, לפרק הרים ולשבר סלעים, לקלקל להזיק, ולהתעסק בשאר מעשה קונדס וילדות.

אך כאשר הם "נתפסים" במעשה השובבות אשר עשו, הם מתביישים מאד במעשיהם, ופוחדים מאד מפני העונש שהוריהם ומוריהם הולכים להעניש אותם על כך. ולכך הם מכחישים בכל מה שעשו, ואומרים בפה מלא, שלא היה להם שום שייכות לענין זה אפילו כמלוא נימא.

ואפילו כשמזהירים אותם פעם אחר פעם על איסור השקר, וגודל המצוה להודות על האמת, מכל מקום מחמת פחדם הגדול מהעונש הכבד, הם לא מוכנים בשום אופן להודות על האמת, רק ממשיכים להכחיש ולשקר שלא התערבו כלל וכלל בכל מעשה השובבות.

ובפרט כשהמלמד בתלמוד תורה, מעלה את הנושא על שולחן הדיונים בכיתה, ומתחיל לחקור בשער בת רבים, מי ומי עשה מעשה קונדס פלוני, אזי הבושה והבזיון מתגבר על הילד פי כמה וכמה, ולכן הגם שבעומק לבו הוא כבר רוצה להודות על האמת, ולא לעבור עוד פעם ועוד פעם על איסור שקר, אך בכל זאת אין לבו נותן לו להתבייש ולהתבזות לעיני כל חברי כיתתו, להכריז

ח. עיין במסילת ישרים (פרק יא): 'והנה דבר השקר, גם הוא חולי רע נתפשט מאד בבני האדם, ואולם מדריגות מדריגות יש בו. עיין שם באריכות.

שהוא, דייקא אז יוכל במשך כל ימי חייו להיות איש אמת, ולהתרחק מן השקר כמטחוי קשת.

וכן נפסק ברמב"ם (הלכות שבועות פי"ב ה"ח): "צריך להיזהר בקטנים הרבה וללמד לשונם דברי אמת בלא שבועה, כדי שלא יהיו רגילים להישבע תמיד כעכו"ם, וזה הדבר כמו חובה על אבותיהם ועל מלמדי תינוקות"^ט.

והשל"ה הק' (שער האותיות אות ד') האריך בזה, וזה לשונו: "כלל גדול יהיה לאב המייסר בנו, ושיהיה בטוח שהבן הולך בדרך הישר, אף בסתר, שלא בפני האב. יראה בכל כוחו להדריכו במדת אמת, כמו שכתוב למדו לשונם דבר אמת. ויגדיל לו עונש השקר אפילו בשיחה בטלה, ויתפאר לו השכר הגדול מהאומר אמת, ויטיל מורא גדול עליו, באם יוציא מפיו דבר אחד של שקר, יתרה בו התראות גדולות"^ט.

כשהבן מודה על האמת לא יענישנו כלל, ואילו כשמשקר יעניש אותו במכות נוראות

וכתב הפלא יועץ (ערך שקר) עצה נפלאה כדת מה לעשות, עם הפחד והחשש הכבד שיש לילדים להודות על האמת,

שאמרו בגמרא (קידושין מ.), כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה, נעשית לו כהיתר.

וכן כתב המשנה ברורה (סימן שמג ס"ק ג) להדיא: "ופשוט דאם שמע לבנו ובתו הקטנים שהם מדברים לשון הרע, מצוה לגעור בהם ולהפרישם מזה, וכן ממחלוקת ושקר וקללות. ובעוונותינו הרבים כמה נכשלין בזה, שהם מניחין לבניהם לדבר לשון הרע ורכילות ולקלל ונעשה מורגל בזה כל כך, עד שאפילו כשנתגדל ושומע שיש בזה איסור גדול, קשה לו לפרוש מהרגלו שהורגל בזה שנים רבות, והיה הדבר אצלו בחזקת היתר".

יש חובה גמורה על ההורים ועל המלמדים להזהיר את הקטנים שלא ישקרו

והעצה היחידה שיש על זה הוא, שההורים והמלמדים יחנכו את הבן בקטנותו בכל תוקף, להתרחק מן השקר בכל מחיר, ואפילו במקום שהוא חושש שמחמת הודאתו על האמת יענש קשות, ויתבזה ויתבייש מחבריו, מכל מקום לא יוציא מפיו שום דבר שקר. כשהבן יתרגל בקטנותו, שהוצאת דבר שקר מן הפה הוא אש, ואיסור נורא, שאין להקל בזה בשום פנים ואופן ובשום מצב

ט. עיין בספר מדרש פנחס (דף כ"ז) שמסופר שם על הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זצוק"ל שהיה רגיל תמיד להוכיח את העולם שלא ידברו שקר, ואפילו לקטני קטנים היה מזהיר שלא יאמרו שקר, והיה מסביר להם הדבר לפי דעתם, והיה מחמיר מאוד בעיניהם הדבר זה, והיה מרגיל אותם לומר בפיהם שאסור לדבר שקר, כי הרגל נעשה טבע.

י. מן הראוי להביא כאן המשך דבריו הקדושים: "נמצא, כשיהיה מדה זו של אמת תקועה בלב הבן, אז יקיים הבן כל מצות אביו, כי ירא שישאלנו אביו, עשית כך וכך, או מה המעשה הזה אשר עשית, והוא ישיב לו מפני היראה, אמת, כי ירא אולי יאחז ונמצא בדאי, ועונשו יהיה מרובה, ומכח שמוכרח לומר אמת, נמצא מוכרח להיות סור מרע ועשה טוב".

על חטאו ויאמר אמת, אזי אמחול לו, רק יזהר מהיום והלאה שלא ישנה באולתו.

ואיזה שיכפור, ואני אחקור ואדרוש שאחז בשקר וכפר, אזי אעשה לו עונשים בכפלי כפליים. וכן עשה, מי שהודה, מחל ונתן לו מתנה עוד איזה מטבעות בעבור שהודה באמת, ולהאחר ששיקר, ענשו בעונשים גדולים. כך היה מגדל בניו במדת האמת, והיה קונה האמת במטבעות, לקיים 'אמת קנה' (משלי כג, כג), ונעשה בבנו החסיד הנזכר לעיל, טבע האמת עולמית".

כשם שאין לשום ילד נסיון לחלל את השבת חלילה, כך יכולים להשפיע עליו שלא יהיה לו שום נסיון לדבר שקר

ובאמת הוא דבר פשוט, וכמו שאנו רואים בחוש לגבי שאר המצוות, שברגע שהבנים מתחנכים בקטנותם, שעבירה פלונית הוא אש נורא, ואסור לעבור עליה בשום פנים אופן, יהיה מה שיהיה, הם מתרגלים מאד לזה, ונהפך להם הדבר לטבע שני, עד שבגדלותם אין להם כלל נסיון בענין זה.

ולמשל, שמירת השבת, שמירת הכשרות, להתפלל שלשה פעמים ביום בבית הכנסת וכדומה, כל ילד שהתחנך בבית יהודי של שומרי תורה ומצוות, אין לו שום נסיון לחלל את השבת ח"ו, או

שהרי יענשו קשות על מעשה שובבותם וקטנותם, אם יודו בפה מלא שאכן הם עשו את העוולות. והעצה הוא, להגיד לילדים, שאם הם יודו על האמת לא יענשו אותם כלל, ורק יזהירו אותם שלא לעשות עוד פעם כדבר הזה.

אך אם הם לא יודו מעצמם על האמת, רק יעיזו להוציא דבר שקר מפיהם, דייקא אז הוא יעניש אותם ויכה אותם מכות נוראות. וכשישמעו הילדים כך, שוב לא יחששו להודות על האמת, ואדרבה, הם יראו ויבינו שהמודה על האמת נשכר, ואילו החוטא ומוציא דבר שקר מפיו, חוטף מכות נוראות".

וכן כתב מרן הגר"א באגרתו הידועה לאשתו הרבנית, "ועל קללה ושבועה וכזב, תכה אותם ולא תרחם עליהם כלל".

מעשה באיש שלא הוציא שום דבר שקר מפיו בזכות אביו שהרגילו כך בקטנותו

והשל"ה הק' (שם) מביא מעשה נורא על זה, "והנה פה בירושלים עיר הקודש תוב"ב, היה רגיל אצלי חסיד גדול מחסידי עליון, מהספרדיים, ואם היו נותנים לו כל חללי דעלמא, לא היה חס ושלום מוציא מפיו דבר שאינו אמת בבירור. וסיפר לי מנהג אביו, בעודו היה נער הוא ואחיו, ובא קובלנא שנעשה איזה ענין שלא כהוגן, אמר, מי שיודה

יא. וכך לשונו של הפלא יועץ: 'ומה מאוד צריך לעמוד על המשמר על הבנים ועל התלמידים, שלא ילמדו לשקר, ואף אם יעשה התינוק דבר שלא כהוגן, אם יהיה מודה על האמת לא יכנו, אלא יזהירו שלא ישוב לכסלה. ואם ישקר, יכנו מכות גדולות על השקר, אולי יש תקוה שיחנך הנער בדרך אמת, וגם כי יזקין לא יסור ממנה'.

לאכול טריפות, או שלא ללכת להתפלל בבית המדרש שלשה פעמים ביום.

כי הוא כל כך התרגל לכך בקטנותו, עד שהדברים הללו פשוט נהפכו אליו לטבע שני, זה דבר טבעי ביותר אצלו, שבשבת לא עושים מלאכה ונזהרים בכל הלכות השבת. והדבר טבעי ביותר אצלו שלא קונים שום דבר שאין לו הכשר. עד שהוא מוכן בכל רגע למסור לבו ונפשו ומאודו שלא לחלל את השבת, ושלא לאכול טריפות, ואין לו שום נסיון בזה.

מדבר שקר תרחיק - את בניך עד שלא יהיה להם שום נסיון בזה אפילו בגדלותם

ועל דרך זה כשההורים והמלמדים ירגילו כך את התינוקות אף לגבי איסור השקר, שהוא עבירה חמורה עד מאד, ואסור להקל בה בשום פנים ואופן, מפני שהוא איסור דאורייתא כמו חילול שבת וכמו אכילת טריפות, ממילא יתרגלו הילדים כך בקטנותם, והדבר יהפך אצלם לטבע שני, שלא משקרים בשום מחיר, ולא יהיה להם שום נסיון בזה.

וכמו שכתב מרן החפץ חיים בספרו שפת תמים (פרק ו): "ואפילו לבניו הקטנים מצוה להזהירם תמיד שיתרחקו מדיבורי השקר". "ויעמוד על המשמר עליהם תמיד שלא ימצא בפיהם לשון שקר

ותרמית, ויגדיל בעיניהם עון השקר, באופן שיחרדו בנים ויזהרו מאוד, עד שיעשה להם טבע שלא לדבר שקר".

וזהו מה שהתורה מזהירה בפרשתן בדרך רמז, מדבר שקר תרחק - תרחיק, שיש חיוב על האבות ועל המלמדים, להרחיק את הקטנים מכל נדנוד שקר, עד שהבנים יהיו מרוחקים מאליהם מכל דבר שקר, ולא יהיה להם שום נסיון בזה.

גודל השכר שאיש האמת זוכה לקבל

ואז אשרי חלקם בזה ובבא שהם נזהרים ומרוחקים מן השקר, ודבקים במידת האמת. וכמו שכתב האורחות צדיקים (שער האמת): "והמדבר אמת אין מעלה כמוה" וכו', "כי שכר האמת גדול מאד". "ומי שירגיל עצמו שיהיו כל מחשבותיו אמת, גם בלילה יראה מראות אמת, וידע העתידות כמו המלאכים".

יעזור השי"ת שאכן נזכה להשיג מידת האמת ולהתרחק לגמרי מן השקר, ובזכות זה יקויים בנו דברי הספר חסידים (סימן מז): "כל הדובר אמת ואינו דובר שקר אף להעלותו על לבו, כל דבריו מתקיימים, וגוזר גזירה מלמטה והקב"ה מקיימה מלמעלה, ועל זה נאמר (איוב כב, כח) ותגזור אומר ויקם לך". אמן כן יהי רצון.